

Biuletyn Informacyjny

Luty 2016

Wydawca: Ambasada Japonii w Polsce

Epizody w relacjach japońsko-polskich

JAPONIA - POLSKA

日本 - ポーランド

Rys historyczny

Oficjalne kontakty między Japonią i Polską rozpoczęły się wkrótce po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. W 2019 r. będziemy obchodzić setną rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych. Historia naszych relacji dwustronnych obfituje w wiele ciekawych, choć często mało znanych epizodów, które postaramy się Państwu przybliżyć w niniejszym biuletynie. Należy też wspomnieć, że historia kontaktów japońsko-polskich jest jeszcze dłuższa – Polacy dowiedzieli się o istnieniu Japonii już w średniowieczu.

1597

Pierwsza wzmianka o Japonii w języku polskim pojawia się w *Kazaniach Sejmowych* ks. Piotra Skargi, który pisze:

Powiem, co nam niedawno z Japonu pisano. Quacubundus, monarcha tamtych królestw japońskich, na Indiach Wschodnich długo chrześcijany prześladował i wyganiał.

1642

Pierwszy Polak na ziemiach japońskich – jezuita misjonarz Wojciech Męciński. W tym okresie Japonia prowadziła politykę izolacji, a praktykowanie chrześcijaństwa było zakazane. Męciński został schwytany i zginał śmiercią męczeńską w 1643 r.

1892

Pierwszym Japończykiem, który postawił stopę na ziemiach polskich, był major Yasumasa Fukushima, odbywający samotną podróż konną z Berlina do Władywostoku. Według źródeł historycznych, próbował zdobyć informacje na temat Rosji. Wrażenia Fukushimy z pobytu w Polsce pod zaborami opisał poeta Naobumi Ochiai w wierszu *Pōrando kaiko* (*Wspomnienie Polski*).

*Gdym wreszcie znalazł wieś, szarą i posępną
Spytałem, gdzieżem zaszedł i jak zwie się ten kraj.
Litością zdjęty dawnych słuchałem opowieści
O Polsce startej ze wszystkich świata map.
(tłum. Agnieszka Żuławska-Umeda)*

XV wiek

Informacje o istnieniu Japonii docierają do Polski wraz z zapiskami o podróżach Marco Polo *Opisanie Świata*.

1585

W tym roku nastąpił pierwszy kontakt pomiędzy Japończykami i Polakami. Do Watykanu dotarła pierwsza w historii zagraniczna misja dyplomatyczna Japonii, tak zwana „Misja Tensho” (od nazwy ery, obejmującej lata 1573-1592). W jej skład wchodził czterech młodzińcy, chrześcijanie wykształceni przez portugalskich jezuitów. Posłańcy zostali przyjęci na audiencji przez papieża Grzegorza XIII, spotkali się także z polskim biskupem Bernardem Maciejowskim. Na jego prośbę dokonali tłumaczenia na język japoński fragmentu jednego z Psalmów Dawida. Tekst tłumaczenia podarowali biskupowi Maciejowskiemu, który w późniejszych latach przekazał go Akademii Krakowskiej. Po wielu latach spędzonych w magazynie Biblioteki Jagiellońskiej, dokument został odnaleziony w sierpniu 2000 r. Posłowie japońscy odwiedzili ponadto grób Stanisława Kostki i podobno z wielkim wzruszeniem wysłuchali opowieści o młodym Polaku i jego religijnej żarliwości.

1771

Drugim Polakiem, który dotarł do Japonii był podróżnik i awanturnik Maurycy Beniowski*, uciekający z zesłania na Kamczatce. Jeżeli wierzyć jego pamiętnikom, udało mu się dopłynąć statkiem do wybrzeży Japonii, a nawet zejść na ląd i spotkać z mieszkańcami wysp. Nie obyło się także bez sprzeczek, próby aresztowania statku oraz wystrzałów armatnich.

*Jest wiele rozbieżności dotyczących jego pochodzenia i związków z Polską. Sam Beniowski jednak wielokrotnie podkreślał swoje polskie pochodzenie lub nazywał Polskę swoją „ojczyzną z wyboru”.

Stosunki oficjalne

6 III 1919 r.
Oficjalna decyzja Japonii
o uznaniu niepodległego
państwa polskiego

V 1921 r.
Toshitsune Kawakami pierwszym
oficjalnym posłem Japonii
w Polsce

VII 2002 r.
Wizyta Ich Cesarskich Mości
Cesarza Akihito i Cesarzowej Michiko
w Polsce

1920-1922 r.
Japońska pomoc dla polskich dzieci
na Syberii

X 1941 r.
Zawieszenie stosunków dyplomatycznych

XII 1941 r.
Polska wypowiada wojnę Japonii
jako jedynemu krajowi w XX w.

XII 2008 r.
Wizyta prezydenta Lecha Kaczyńskiego
w Japonii

Premier Taro Aso i prezydent Lech Kaczyński

II 2015 r.
Wizyta prezydenta Bronisława
Komorowskiego w Japonii
Podpisanie umowy o wprowadzeniu
programu „Zwiedzaj i Pracuj”

X 1937 r.
Poselstwa w obu krajach podniesione
do rangi ambasady

XII 1994 r.
Wizyta prezydenta Lecha Wałęsy
w Japonii

VIII 1920 r.
Józef Targowski pierwszym
oficjalnym przedstawicielem Polski
w Japonii

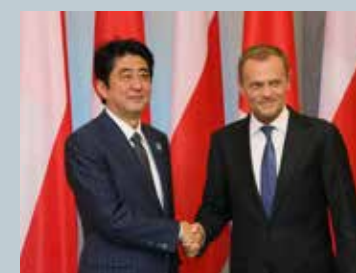
8 II 1957 r.
Podpisanie *Układu o przywróceniu normalnych stosunków
między Japonią a Polską Rzeczpospolitą Ludową*
(wszedł w życie 18 V 1957 r.)

VIII 2003 r.
Wizyta premiera
Jun'ichiro Koizumiego w Polsce

Premier Jun'ichiro Koizumi i premier Leszek Miller

VI 2013 r.
Wizyta premiera Shinzo Abe
w Polsce
Wspólny szczyt Japonii i państw
Grupy Wyszehradzkiej

Premier Shinzo Abe i premier Donald Tusk

X 2015 r.
Wizyta Jej Cesarskiej Wysokości
Księżnej Takamado

Księżna Takamado i prezydent Andrzej Duda
(fot. Eliza Radzikowska-Białobrzewska)

Oficjalne relacje między Japonią i Polską rozpoczęły się w 1919 r., kiedy Japonia, jako piąty z kolei kraj na świecie (po USA, Francji, Wielkiej Brytanii i Włoszech), uznała niepodległe państwo polskie. Od tego czasu nasze kraje tradycyjnie łączą więzy przyjaźni i dobrej woli. Nawet gdy stosunki dyplomatyczne zostały zawieszone podczas II wojny światowej, trwała japońsko-polska współpraca pomiędzy wywiadami wojskowymi, mimo iż oba kraje należały do przeciwnych obozów. W ostatnich latach możemy zaobserwować wzrost dynamiki rozwoju naszych relacji, co objawia się m.in. wzrostem liczby wizyt na najwyższym szczeblu. Stałe rośnie wymiana handlowa oraz turystyczna. Oczekuje się, że program „Zwiedzaj i pracuj” oraz uruchomione w styczniu 2016 r. bezpośrednie połączenie lotnicze Warszawa-Tokio przyczynią się do dalszego umacniania stosunków dwustronnych i intensyfikacji wymiany kulturowej.

O pierwszych kontaktach politycznych między Japonią i Polską pisze prof. dr hab. Ewa Pałasz-Rutkowska

Józef Piłsudski i Roman Dmowski w Japonii (1904)

Do pierwszych udokumentowanych, choć jeszcze nieoficjalnych kontaktów politycznych między Polakami i Japończykami doszło podczas wojny japońsko-rosyjskiej (1904-1905 r.). Obudziła ona nadzieje Polaków na osłabienie ich głównego zaborcy, a zwycięstwa wchodzącej dopiero na arenę międzynarodową Japonii nad wielkim imperium wzbudziły trwałe uczucie sympatii. Józef Piłsudski (Polska Partia Socjalistyczna) uważał, że współpraca dwustronna będzie korzystna dla obu stron. Wybuch dofinansowanego przez Japonię powstania w Królestwie Polskim doprowadzi do odzyskania przez Polskę niepodległości i zmusi Rosjan do wzmocnienia tam oddziałów, co osłabi ich siły na froncie w Mandżurii. Stronę japońską bardziej interesowała dywersja na Kolei Transsyberyjskiej, głównym środkiem transportu Rosji na wschód. Przeciwny poglądom Piłsudskiego był Roman Dmowski (Liga Narodowa). Twierdził, że powstanie może przynieść Polakom jedynie kolejną tragedię, która nie pomoże Japończykom. Obaj politycy w 1904 r. zostali zaproszeni do Japonii przez MSZ i Sztab Generalny. Ponieważ Dmowski dotarł tam pierwszy (15 V-22 VII), uprzedził władze japońskie o swoich obawach. Spóźniony Piłsudski (10-30 VII) nie osiągnął swoich celów. I choć obaj politycy, którzy spotkali się przypadkowo na ulicy w Tokio, odbyli długą rozmowę, nie doszli do żadnego porozumienia. Zgadzali się jedynie w kwestii dezercji Polaków z armii carskiej na stronę japońską, pod warunkiem dobrego ich traktowania i nieodsyłania po wojnie do Rosji. Obaj też niepokoił się o losy polskich jeńców wojennych na terenie Japonii – chcieli by umieszczano ich oddzielnie od Rosjan. Do 29 obozów na terenie Japonii wśród ponad 72 tys. jeńców armii rosyjskiej trafiło 4658 Polaków. Dmowski odwiedził jeden z obozów w Matsuyamie (Shikoku), gdzie w świątyni Unshōji oddzielnie od Rosjan przebywało 101 Polaków. Choć misja Piłsudskiego zakończyła się fiaskiem, doceniał odwagę i pomysły strategiczne dowódców japońskich. Z jego inicjatywy w 1928 r. 51 oficerów armii Cesarstwa Japonii odznaczono orderem Virtuti Militari.

Prof. dr hab. Ewa-Pałasz-Rutkowska: pracownik i była kierownik Katedry Japonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, japonistka, odbyła wiele staży badawczych w Japonii, zajmuje się historią i kulturą Japonii, historią stosunków japońsko-polskich, japońskim systemem cesarskim, autorka wielu prac naukowych i popularnonaukowych, odznaczona Orderem Wschodzącego Słońca, Złote Promienie ze Wstęgą.

Historia przyjaźni i dobrej woli

Historia relacji japońsko-polskich obfituje w liczne epizody świadczące o przyjaźni i dobrej woli, jaka od samego początku łączyła nasze narody. Poniżej prezentujemy najciekawsze z nich, które pozwolą Państwu przekonać się, że Japończycy i Polacy darzyli się sympatią oraz wspierali nawzajem w trudnych chwilach.

Dzieci Syberyjskie, zdjęcie udostępnione przez pana Teruo Matsumoto

Pomoc dla Dzieci Syberyjskich

Na początku lat dwudziestych XX wieku, w wyniku porewolucyjnej zawieruchy, na Syberii znajdowało się wiele osieroconych dzieci polskich zesłańców, które cierpiały z głodu i chorób. Dzięki pomocy rządu japońskiego oraz Japońskiego Czerwonego Krzyża, w latach 1920-1922 z Syberii przewieziono do Japonii łącznie 765 dzieci (w wieku od roku do 16 lat), które następnie przetransportowano do ojczyzny. Była to pierwsza w historii pomoc Japońskiego Czerwonego Krzyża dla obcego państwa. Podczas oficjalnej wizyty w Polsce w 2002 r., z pozostałymi przy życiu Dziećmi Syberyjskimi spotkała się japońska Para Cesarska.

Chiune Sugihara i „wizy życia”

Nie sposób pominąć osoby Chiune Sugihary w kontekście przyjaznych relacji polsko-japońskich. W czasie II wojny światowej, latem 1940 r., Chiune Sugihara (1900-1986) pełniąc funkcję wicekonsula w ówczesnej stolicy Litwy, Kownie, wystawił wizy tranzytowe do Japonii polskim i litewskim Żydom, dzięki czemu zdołali oni uniknąć zagłady ze strony nazistów i poprzez Japonię uciec do USA i innych krajów. Może wydawać się to niczym niezwykłym, zwłaszcza, że rząd Japonii przyjął w 1938 r. politykę niedyskryminowania Żydów. Jednak jednym z warunków otrzymania wizy było posiadanie wystarczających funduszy na odbycie podróży. Sugihara, kierując się odruchem serca, zdecydował się – na własną odpowiedzialność – wydawać wizy wszystkim aplikującym. Kowno było już zajęte przez Rosjan i konsulat mógł w każdej chwili zostać zamknięty. Pracując kilkanaście godzin na dobę, Sugihara wystawił 2139 wiz. Ponieważ były one wystawiane na głowę rodziny, liczba uratowanych dzięki nim osób wynosi kilka tysięcy.

W 1985 r. Chiune Sugihara został uhonorowany przez izraelski instytut Jad Waszem tytułem Sprawiedliwego Wśród Narodów Świata. W 1996 r. prezydent Aleksander Kwaśniewski w uznaniu zasług Sugihary odznaczył go pośmiertnie Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. W 2007 r. prezydent Lech Kaczyński odznaczył 53 osoby z Polski i zagranicy za odwagę i bohaterstwo w ratowaniu Żydów w okupowanej Polsce. Wśród odznaczonych ponownie znalazł się Chiune Sugihara, któremu nadano odznaczenie wyższej niż poprzednio rangi, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

5 grudnia 2015 r. w Japonii premierę miał film „Persona Non Grata” w reżyserii Cellina Glucka w koprodukcji japońsko-polskiej, opowiadający historię Sugihary. W filmie zagrały gwiazdy zarówno japońskiej, jak i polskiej kinematografii: Toshiaki Karasawa, Koyuki, Agnieszka Grochowska, Zbigniew Zamachowski, Borys Szyc.

Yoshiho Umeda, zdjęcie udostępnione przez panią Agnieszkę Żulawską-Umedę

Yoshiho Umeda i „Solidarność”

Yoshiho Umeda urodził się w 1949 r. w Japonii, ale zgodnie z życzeniem ojca, Ryochu Umedy, zamieszkał w Polsce. Tu skończył liceum i studiował na Uniwersytecie Warszawskim. Zaangażował się w pomoc dla studentów UW represjonowanych po wydarzeniach w 1968 r. Od chwili powstania NSZZ „Solidarność” był bardzo zaangażowany w działalność Związku. Odpowiadał za organizację wyjazdu delegacji „Solidarności” z Lechem Wałęsą na czele do Japonii w 1981 r. Był także współorganizatorem i współpracownikiem Centrum Informacji Polskiej w Tokio. Za swoją działalność w „Solidarności” został wydany z Polski w 1982 r., jednak nie zrezygnował ze swoich działań na rzecz kraju także za granicą. Po 7 latach otrzymał zgodę na powrót. W 1990 r. założył firmę konsultingową i działał na rzecz przyciągnięcia japońskich inwestycji do Polski. Dwukrotnie otrzymał wysokie odznaczenia państwowe – w 2006 od prezydenta Lecha Kaczyńskiego i w 2015 pośmiertnie od prezydenta Bronisława Komorowskiego.

Japońska rządowa pomoc rozwojowa (ODA)

W latach 1989-2008 rząd Japonii, celem wsparcia demokratyzacji i przemian rynkowych w Polsce, przyznał jej pożyczki w łącznej kwocie 21 mld 392 mln jenów, przekazał także 4 mld 34 mln jenów pomocy bezzwrotnej oraz 8 mld 971 mln jenów w ramach współpracy technologicznej. Do Polski przyjechało 106 wolontariuszy, którzy pracowali jako nauczyciele japońskiego, trenerzy sportowi oraz promowali kulturę Japonii wśród Polaków.

W 1993 r. rząd Polski zwrócił się z do Japonii z prośbą o pomoc w utworzeniu Polsko-Japońskiej Wyższej Szkoły Technik Komputerowych (obecnie Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych, www.pja.edu.pl), uczelni zajmującej się praktycznym kształceniem specjalistów branży IT oraz pomoc w opracowaniu programu nauczania. W odpowiedzi na ten apel Japonia udzieliła pomocy finansowej w wysokości 3 mln 120 tys. dolarów oraz oddelegowała łącznie 75 ekspertów Japońskiej Organizacji Współpracy Międzynarodowej (JICA). Uczelnia rozpoczęła działalność w październiku 1994 r. i dzięki współpracy ze stroną japońską zaczęła się szybko rozwijać. Powstały oddziały zamiejscowe w Bytomiu (październik 2003) oraz Gdańsku (październik 2007). Obecnie na PJATK kształcą się 3701 studentów, co czyni ją jedną z największych uczelni o profilu informatycznym w Polsce. W październiku 2007 r. został także założony Wydział Kultury Japonii.

Polska pomoc dla Japonii po kataklizmach w 1995 i 2011 r.

Profesor Stanisław Filipek (w 1995 r. radca handlowy Ambasady RP w Tokio, obecnie profesor PAN) w lipcu i sierpniu w latach 1995 i 1996 zaprosił łącznie około 50 dzieci, które ucierpiały w wyniku wielkiego trzęsienia ziemi w Kobe w 1995 r. Za jego sprawą do inicjatywy włączyły się samorządy, dzięki czemu możliwa była organizacja różnych imprez na szczeblu lokalnym, jak również pobytu dzieci w domach polskich rodzin. Profesor Filipek zorganizował także ich spotkanie z osobami uratowanymi jako sieroty syberyjskie przez Japonię w latach 1920-1922. W sierpniu 2005 r., po dziesięciu latach, profesor Filipek ponownie zaprosił niemal dorosłe już dzieci do Polski. Kiedy w marcu 2011 r. japoński region Tohoku dotknął kataklizm – tsunami i trzęsienie ziemi – Polacy nie pozostali obojętni na los poszkodowanych. Osoby prywatne przekazywały datki na rzecz poszkodowanych na konto Ambasady Japonii. W szkołach i na uczelniach organizowano wydarzenia poświęcone Japonii, wiele instytucji kulturalnych organizowało akcje charytatywne. Latem 2011 r. Polski Związek Karate Tradycyjnego w ramach akcji „Most Solidarności – polskie wakacje dla dzieci z Japonii” zaprosił na dwa tygodnie do Polski 30 dzieci w wieku 12-17 lat z terenów dotkniętych kataklizmem. W akcję zaangażowało się polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Sportu i Turystyki, a także wiele firm i instytucji. Pokazuje to, jak mocne więzy przyjaźni i dobrej woli łączą nasze narody.

Dzieci z regionu Tohoku zaproszone przez PZKT w rezydencji ambasadora Japonii w Warszawie, 2011 r.

Ambasada Japonii w Polsce
Wydział Informacji i Kultury

Al. Ujazdowskie 51, 00-536 Warszawa
www.pl.emb-japan.go.jp, e-mail: info-cul@wr.mofa.go.jp